

Rječnik
hrvatskoga
jezika

RJ

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD
Miroslav Krleža

ŠKOLSKA KNJIGA
Zagreb

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD *Miroslav Krleža*

GLAVNI RAVNATELJ
Dalibor Brozović

RAVNATELJ
Vladimir Pezo

ŠKOLSKA KNJIGA

PREDSJEDNIK NADZORNOG ODBORA
Ante Žužul

PREDSJEDNIK UPRAVE
Dragomir Mađerić

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 811.163.42(038)

RJEČNIK hrvatskoga jezika / glavni
urednik Jure Šonje ; <stručni suradnici
Ana Diklić... <et al.>>. - Zagreb :
Leksikografski zavod Miroslav Krleža :
Školska knjiga, 2000.

1. Šonje, Jure

400927035

SVA PRAVA PRIDRŽAVAJU
COPYRIGHT BY

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD *Miroslav Krleža*, Zagreb

i

ŠKOLSKA KNJIGA, Zagreb

Tisak i uvez

GRAFIČKI ZAVOD HRVATSKE

ISBN: 953-6036-64-9

RJEČNIK HRVATSKOGA JEZIKA

**RJEČNIK
HRVATSKOGA
JEZIKA**

ZAGREB 2000.

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD *Miroslav Krleža*

i

ŠKOLSKA KNJIGA

RJEČNIK HRVATSKOGA JEZIKA

GLAVNI UREDNIK

Jure Šonje

POMOĆNICA GLAVNOG UREDNIKA

Anuška Nakić

STRUČNI TAJNIK

Dijana Vlatković

STRUČNI SURADNICI

Ana Diklić, Tatjana Dobričević, Barbara Marković, Ankica Šunjić,
mr. Nevenka Videk, Dijana Vlatković, Goranka Blagus

OBRADBA I UNOS PODATAKA

Sanda Britvec

KORICE

Ivan Kljaković-Gašpić

GRAFIČKI UREDNIK

Mario Sertić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE STRANICA

Semir Resimović

PREDGOVOR

Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga zajedno su 1992. ugovorili izradbu projekta RJEČNIKA HRVATSKOGA JEZIKA.

Temeljem višegodišnjih priprema i prikupljene građe obje su tvrtke stvorile sve uvjete da ispune očekivanje javnosti za RJEČNIKOM HRVATSKOGA JEZIKA. Određen je zaista kratak rok i predviđen opseg od 45.000 riječi, a za voditelje urednike postavljeni su Dalibor Brozović, Tomislav Ladan i Dragutin Raguž. Oni su se u radu razišli i 1996. prekinuli su nedovršen posao, a time je i svaka suradnja s D. Ragužom prestala.

Leksikografski zavod i Školska knjiga su iste te 1996. godine imenovali Juru Šonju za glavnog urednika, a Anušku Nakić za pomoćnicu glavnog urednika sa zadatkom da s postojećim i novim stručnim i znanstvenim suradnicima dovedu projekt do objavljivanja. Oni su dopunili i proširili opseg na 64.000 riječi s 3 400 fraza, 3 900 sintagmi, svim gramatičkim podacima o prilogima, pridjevima i 11.000 glagola, pa se može reći da je ovaj RJEČNIK HRVATSKOGA JEZIKA cjelovito i novo djelo.

Sunakladnici se nadaju da će RJEČNIK HRVATSKOGA JEZIKA biti pomagalo čitateljima ali i pravi priručnik za srednje i visoke škole potrebit u učenju i studiranju svih struka.

Zahvalni smo voditeljima ovog projekta, svim znanstvenim i stručnim urednicima i suradnicima na njihovim prilogima, a znat ćemo cijeniti svaku obrazloženu primjedbu i mišljenje što nam ga uputite za izmjene i dopune drugoga izdanja Rječnika.

LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD
Miroslav Krleža

ŠKOLSKA KNJIGA

Zagreb, rujna 2000.

SURADNICI

- dr. ZVONIMIR BALETIĆ, sveučilišni profesor, Ekonomski institut, Zagreb (ekonomija)
- dr. DARKO BIDJIN, urednik, Leksikografski zavod, Zagreb (matematika, fizika, astronomija)
- GORANKA BLAGUS, prof., stručni suradnik, Leksikografski zavod, Zagreb (akcentuacija, čestice)
- akademik DALIBOR BROZOVIĆ, glavni urednik Hrvatske enciklopedije, Zagreb (akcentuacija)
- dr. VEDRAN BATOŠ, sveučilišni profesor, Dubrovnik (informatika)
- JOSIP BILIĆ, prof., urednik, Leksikografski zavod, Zagreb (religija, povijest umjetnosti)
- JADRANKA BULJAT, prof., urednik, Leksikografski zavod, Zagreb (geografija)
- VLADIMIR BIREK, dipl. ing. (šah)
- ANA DIKLIĆ, prof., stariji stručni suradnik, Leksikografski zavod, Zagreb (psihologija, filozofija, sociologija, književnost, stručne sintagme)
- dr. THEODOR DÜRRIGL, sveučilišni profesor, Medicinski fakultet, Zagreb (medicina)
- TATJANA DOBRIČEVIĆ, prof., stručni suradnik, Leksikografski zavod, Zagreb (film, prijedlozi)
- dr. HRVOJE GOMERČIĆ, sveučilišni profesor, Veterinarski fakultet, Zagreb (veterina)
- dr. NELLA LONZA, znanstveni suradnik, Zavod za povijesne znanosti HAZU-a, Dubrovnik (pravo)
- TONKO LONZA, profesor na Akademiji dramske umjetnosti, Zagreb (kazalište)
- BARBARA MARKOVIĆ, prof., stariji stručni suradnik, Leksikografski zavod, Zagreb (etimologija, slova hrvatske abecede)
- mr. ANUŠKA NAKIĆ, direktor za izdavačku djelatnost, Školska knjiga, Zagreb (etimologija)
- ANITA PETI-STANTIĆ prof. (zamjenice)
- kapetan ANTON SIMOVIĆ, glavni urednik Pomorskog leksikona, Leksikografski zavod, Zagreb (pomorstvo, brodarstvo)
- dr. FRANJO ŠATOVIĆ, sveučilišni profesor, Agronomski fakultet, Zagreb (agronomija)
- mr. VELIMIR ŠIPOŠ, urednik, Leksikografski zavod, Zagreb (biologija)
- dr. ALEKSANDAR ŠOLC, sveučilišni profesor, Građevinski fakultet, Zagreb (kemija, graditeljstvo)
- mr. JURE ŠONJE, glavni urednik Rječnika hrvatskoga jezika (opće riječi, stručne sintagme, historiografija)
- ANKICA ŠUNJIĆ, prof., znanstveni novak, Leksikografski zavod, Zagreb (akcentuacija, vojno nazivlje)
- dr. STANISLAV TUKSAR, sveučilišni profesor, Muzička akademija, Zagreb (muzikologija)
- mr. NEVENKA VIDEK, stariji stručni suradnik, Leksikografski zavod, Zagreb (lingvistika, veznici)
- DIJANA VLATKOVIĆ, prof., stručni suradnik, Leksikografski zavod, Zagreb (frazologija, prijedlozi)

SURADNICI DO 1996.

- JASNA BAŠIĆ, stručni tajnik u Hrvatskoj enciklopediji, Leksikografski zavod, Zagreb
- akademik DALIBOR BROZOVIĆ, glavni urednik Hrvatske enciklopedije, Zagreb
- SANJA FABIJANIĆ, prof., urednica, Leksikografski zavod, Zagreb
- dr. DARIJA GABRIĆ-BAGARIĆ, znanstveni savjetnik, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
- ALMA HOSU-PEZELJ, prof., Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb
- mr. LANA HUDEČEK, asistent, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
- mr. NEDA KARLOVIĆ-BLAŽEKOVIĆ, urednica, Leksikografski zavod, Zagreb
- mr. MARKO KOVAČEVIĆ, urednik, Leksikografski zavod, Zagreb
- TOMISLAV LADAN, prof., glavni urednik Osmojezičnoga enciklopedijskog rječnika, Leksikografski zavod, Zagreb
- MIRJANA MATAIJA, prof., urednica, Leksikografski zavod, Zagreb
- dr. DRAGUTIN RAGUŽ, znanstveni suradnik, Zagreb
- dr. LJILJANA ŠARIĆ, znanstveni suradnik, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
- NIKOLA ŽIVČIĆ, prof., redaktor, Novinska izdavačka kuća Žal d.o.o., Zagreb

OSNOVNE UPUTE

za čitanje Rječnika

Rječnik je rađen prema uobičajenim uzusima i prosječan će se uživatelj lako snaći, no u nekim pojedinostima izbora ili obrade natuknica moguća su razna rješenja. Ovdje se daju osnovni podatci o izboru koji je u takvim slučajevima primijenjen u ovome rječniku.

Struktura rječničkoga članka sastoji se od ovih mogućih segmenata: 1. natuknica, 2. etimološka odrednica, 3. gramatička odrednica, 4. gramatički opis natuknice, 5. leksikografska odrednica, 6. definicija, 7. sinonim(i), 8. značenje, 9. primjer(i), 10. podnatuknica, 11. termin(i), 12. izričaj(i) i 13. kratice.

Natuknica se najčešće sastoji od jedne riječi. Ako se donosi naglasna inačica natuknice, onda se ona donosi u obliku zagradama iza natuknice.

Termini složeni od pridjeva i imenice neće se obrađivati kao posebne jedinice, nego će se definirati u segmentu termina ili pod pridjevom ili pod imenicom, ovisno o tome je li za složeni termin leksikografski više karakterističan pridjev ili imenica. Jednako će se obrađivati i višočlana zemljopisna ili astronomska imena koja se sastoje od pridjeva i imenice.

Rječnik ne donosi osobna imena, a od zemljopisnih uvrštavaju se imena država i njihovih glavnih gradova, neka poznatija imena stranih zemalja, imena općina u Hrvatskoj, naseljenih otoka, većih rijeka, planina, polja, zatim hrvatskih općina u BIH, Vojvodini, Gradišću, Mađarskoj i neka imena u prekomorskim državama u kojima postoji veća hrvatska naseobina, te ona imena koja su bliska hrvatskoj kulturi.

Vulgarne, familijarne i šatrovačke riječi obrađuju se samo ako su vrlo frekventne.

Homonimi, natuknice koje imaju jednak oblik, a različite su po etimologiji, značenju i vrsti riječi, obrađuju se zasebno, a iznad desne strane natuknice piše se mala brojka koja određuje abecedni redoslijed.

Regionalizmi stranoga podrijetla donose se uz bilježenje kratice *reg* ako su prošireni u govornom jeziku, a definiraju se standardnim zamjenama.

Etimološka odrednica stavlja se samo uz riječi stranoga podrijetla, i to u obliku zagradama odmah iza natuknice.

Etimološka odrednica piše se samo kod temeljnih riječi stranoga podrijetla, a ne i kod izvedenica. To su najčešće imenice, ali ponekad i pridjevi.

žutica *ž* ① *med* pojava žučkasto obojene kože i bjeloočnice zbog taloženja bilirubina; ikterus: *zazna ~, opstruktivna ~, ~ novorođenčeta* ② *agr* virusna bolest bilja: *krumpirova ~*

žutičav (*ž -a, s -o*) *prid* [G -a, odr žutičavi, G -ōga, -ōg] koji ima žuticu: *~ čovjek*

žutika *ž* [mn *žutike, G žutikā*] *bot* (*Berberis vulgaris*) grm žutih grozdastih cvjetova iz porodice žutika: *obična ~ - žutike* (*Berberidaceae*) porodica listopadnih i vazdazelenih grmova

žutilo *s* žuta boja: *~ procvale brnistre*

žutilovka *ž* [mn G *žutilovkā, žutilovki*] *bot* (*Genista*) rod listopadnih i vazdazelenih grmova iz porodice lepirnjača: *dalmatinska ~, dlakava ~*

žutjeti *nesvr neprel* [*žútīm, pril sad žutēci, pr rad žútio*] postajati žut, dobivati žutu boju: *lišće žuti - ~ se povr isticati se žutom bojom: zlato se žuti - žućenje gl im*

žutokljunac *m* [G *žutokljúnca, mn žutokljúnaci, G žutokljúnācā, žutokljúnācā*] ① ptiče koje još ima žut kljun ② *pren* neiskusan mladić

žutokos (*žutòkos*) (*ž -a, s -o*) *prid* [G -a, odr *žutokosī, G -ōga, -ōg*] koji ima žutu kosu: *~o dijete*

žutulja *ž* ① *geol* žuta zemlja; glina, ilovača: *zemlja ~* ② žuta krava ③ *zool* (*Dasyatis pastinaca*) jestiva riba hrskavičnjača nalik na ražu

žvaka *ž fam* guma za žvakanje

žvakáč *m* (*ž žvakáčica*) [G *žvakáča, mn žvakáci, G žvakáčā*] onaj koji žvače

žvakáčī (*ž -ā, s -ē*) *prid* [G -ēga, -ēg] koji je za žvakanje: *~a guma*

žvakati *nesvr prel* [*žvāčēm, pril sad žvāčūci, pr rad žvākao, pr tr žvākān*] ① gristi, sitniti hranu zubima: *~ meso* ② žvačući rastezati žvaku - *žvākānje gl im*

žvale *ž pl t* [G *žvālā*] ① konjske usne ② željezni dio uzde koji stoji konju u ustima ③ *med* napuknuće u uglovima usana, najčešće zbog infekcije gljivicama i bakterijama

žvāliti *nesvr prel* [*žvālīm, pril sad žvālēci, pr rad žvālio, pr tr žvāljen*] ① stavljati konju žvale; uzdati: *~ konja* ② sliniti: *~ lulu, ~ koga - žvāljenje gl im*

žvègla *ž* [mn G *žvèglā*] *glaz folk* vrsta drvenoga puhaćeg glazbala sjeverozapadne Hrvatske

žvèplo (*njem*) *s kem reg* sumpor